

05 Նոյեմբերի, 2010թ.

Ե-1789

ԿԱՆԱՆՅ ՌԵՍՈՒՐՍ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
 ՏԻԿԻՆ Լ. ԱՏԱՐՈՆՅԱՆԻՆ

Հարգելի տիկին Ահարոնյան

Ս. թ. հոկտեմբերի 15-ին ես մասնակցել եմ «Կանանց ռեսուրս կենտրոն» ՀԿ-ի կողմից կազմակերպված «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի քննարկմանը և բանավոր հայտնել իր կարծիքն այդ նախագծի վերաբերյալ: Սակայն անհրաժեշտ եմ համարում տվյալ նախագծի վերաբերյալ իմ դիտողություններն ու առաջարկությունները գրավոր տեսքով ներկայացնել Ձեզ:

1. Նախևառաջ, պետք է նշեմ, որ ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից մշակվել և շրջանառության մեջ է դրվել «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի առանձին նախագիծ, որով առաջարկվում է այդ թվում որոշ հանցատեսակների համար փոխել պատժաչափը և ազատազրկման վերին սահմանը, ամրագրել 20 տարին՝ ներկայիս 15 տարվա փոխարեն: Կարծում եմ, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքից հանել նաև կրկնակիության ինստիտուտը: Կարծում եմ, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 18 գլխով նախատեսված հանցագործությունները բաժնում առաջարկվող լրացումներն ու փոփոխությունները պետք է ներկայացնել նաև ՀՀ գլխավոր դատախազությանը՝ նրանց կողմից մշակված նախագծի հետ համատեղ քննարկելու նպատակով:
- 1.1 Նախագծում, ինչպես նաև գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքում «սեքսուալ» բառերը փոխարինել *«սեռական»* բառերով:
- 1.2 Նախագծի 138-րդ հոդ. «Բռնաբարությունը՝ տղամարդու սեռական հարաբերությունը կնոջ հետ՝» շարադրել *«Բռնաբարությունը՝ սեռական հարաբերություն անձի հետ՝...»*:
 Բռնաբարությունը, տեսականորեն սեռական հարաբերություն է /ակտ/ առանց մյուս կողմի համաձայնության /կամքին հակառակ¹/: Բռնաբարությունը, նախկին խորհրդային պետություններում, այդ թվում նաև Հայաստանում, հասկանում ենք միայն ավանդական ձևը՝ տղամարդու սեռական հարաբերությունը կնոջ հետ՝ նրա կամքին հակառակ: Սակայն գործնականում շատ պետություններում և ՀՀ-ում լինում են դեպքեր, երբ բռնաբարությունը կատարվում է միևնույն սեռի նկատմամբ, մասնավորապես ազատազրկման վայրերում, բանակում և այլն: Այդ իսկ պատճառով էլ, ներկայումս եվրոպական պետությունների և աշխարհի այլ պետությունների օրենսդրական դաշտում «բռնաբարությունը» ընդլայնված իմաստ ու բովանդակություն /դիսպոզիցիա/ ունի, դրա տակ ընկնում են ինչպես տղամարդու սեռական հարաբերությունը կնոջ հետ՝ նրա կամքին հակառակ, այնպես էլ կնոջ և կնոջ, տղամարդու և տղամարդու միջև: Եթե Նախագծի 138-րդ հոդ. կատարվի փոփոխություն և նշվի ոչ միայն ավանդական բռնաբարությունը, այլ նաև «միևնույն սեռի նկատմամբ կատարված բռնաբարությունը», ապա ինքնուրույն «համասեռամոլություն» բառը դուրս կմղվի /կվերացվի/ գործող օրենսգրքից և Նախագծի 139-րդ հոդ. 1-ին մասից, ինչը մի քանի իրավաբանների և փորձագետների մտահոգում էր «համասեռամոլություն» բառի դուրս մղումը /վերացումը/ ՀՀ քրեական օրենսգրքից:
- 1.3 Նախագծի 138-րդ հոդ. 3-րդ մասի 1-ին կետում «տասնչորս տարին չլրացած անձի» փոխարեն շարադրել *«փոքրահասակ»* բառով՝ այսինքն մինչև 14 տարեկան /սեռական հասունության չհասած անձ/ կամ *«մինչև տասնույթ տարին չլրացած անձի»* բառերով: Հարկ է նկատել, որ նույն հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետով արդեն իսկ նշված է «անչափահասի նկատմամբ», միգուցե *այդ կետը հանվի*:
- 1.4 Նախագծի 138-րդ հոդ. 3-րդ մասի 2-րդ կետում «ծնողի, մանկավարժի կամ այն անձի կողմից, ում վրա դրված է նրեխախտի դատախազության պարտականություն» փոխարեն շարադրել *«ծնողի, որդեգրողի, խնամակալի, հոգաբարձուի և մանկավարժի»* բառերով:

¹ Շատ հաճախ բռնաբարությունը գուցե դրվում է ֆիզիկական ուժի գործադրմամբ կամ դրա սպառնալիքով, կամ հոգեբանական ճնշմամբ՝ առանց ֆիզիկական ուժի գործադրմամբ: Այդ դեպքում, շատ հաճախ օգտագործվում է տուժողի կախյալ վիճակը բռնաբարողից. օրինակ՝ տնտեսական, սոցիալական, հոգեբանական: Հնարավոր է տուժողի անօգնական վիճակն օգտագործելով. օրինակ՝ անգիտակից վիճակը, ալկոհոլի, թմրանյութի ազդեցության տակ գտնվելը, հոգեկան խանգարում կամ հոգեկան անհավասարակշիռ վիճակում գտնվելը:

² «18 տարին չլրացած» ասելով, հասկանում ենք անչափահաս, նրեխա /ՀՀ քաղ. օրենսգրքը, «Երեխայի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենք, «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ կոնվենցիա/:

Ճիշտ է «որդեգրողը» ծնող է համարվում, բայց նրա կողմից որդեգրվածին բռնաբարելու դեպքում, պետք է նախատեսվի խիստ պատիժ, հատկապես եթե տուժողը անչափահաս է եղել: Քանի որ այդ դեպքում կարող ենք ասել, որ նա երեխային որդեգրել է՝ սնռական շահագործման ենթարկելու նպատակով կամ վերջինս եղել է պեդոֆիլ /սնռական հարաբերություն փոքրահասակների հետ/ և նրա պեդոֆիլ հանդիսանալու հանգամանքը հայտնի չի եղել պետությանը: Այստեղ էլ տեղին է նշել, որ պետք է խստացնել նաև երեխաների որդեգրման կարգը մեր հանրապետությունում, նման դեպքերում ավելի տեղին կլինեն որդեգրողի համար նախատեսել հատուկ առանձին դրույթ՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու մասին: Այդ դեպքում՝ կլուծենք նաև երեխաներին թափկիկինգից զերծ պահելու և պաշտպանելու հարցերը:

- 1.5 Նախագծի 139-րդ հոդ. 1-ին մասում հանել «համասնամտություն» բառը, քանի որ համասնամտությունը դա գործողություն չէ, իսկ անձը քրեական պատասխանատվության է ենթարկվում որևէ հանցավոր արարք կամ գործողություն կատարելու համար, այլ ոչ թե ով լինելու համար: Փոխարենն առաջարկում են շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝ *«Արվամոլական կապը, եթե կատարվել է ֆիզիկական և հոգեբանական բռնություն, սպառնալիքներ գործածելով, կամ անչափահասի նկատմամբ, կամ տուժողի կախյալ վիճակն օգտագործելով» /տես նաև 2.2 կետը/:*
- 1.6 Նախագծի 139-րդ հոդ. 3-րդ մասի 1-ին կետում ևս նշել *«փոքրահասակ երեխայի նկատմամբ»* կամ *«մինչև 18 տարին չլրացած»*, իսկ 3-րդ մասի 2-րդ կետում՝ *«ծնողի, որդեգրողի, խնամակալի, հոգաբարձուի և մանկավարժի»* բառերով:
- 1.7 Նախագծի 140-րդ և այլ հոդվածներում պետք է աշխատել խուսափել *«համասնամտություն»* բառն օգտագործելուց, այն արարք կամ գործողություն չէ: Բացի այդ, լրացուցիչ հայտնում են, որ Հայաստանի դիմումը Եվրոպայի խորհրդին անդամակցելու վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի թիվ 221 /2000/ կարծիքի՝ (III գլխի /ա/ ենթակետ) Հայաստանը անդամակցությունից հետո վեց ամսվա ընթացքում ընդունելու է քրեական օրենսգրքի 2-րդ /հատուկ/ մասը, որով դե յուրե կվերացնի մահապատիժն ու կապաքրեականացնի փոխադարձ համաձայնությամբ չափահաս անձանց արվամոլական կապը, ինչն արդեն արվել է:
- 1.8 Եթե հիմք ընդունենք ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից մշակված նախագծում կրկնակիության ինստիտուտի վերացումը, ապա բոլոր հոդվածներից պետք է հանել *«կրկին անգամ»* բառակապակցությունները:
- 1.9 Ինչպես Նախագծի 140-րդ, այնպես էլ այլ հոդվածներում շարադրել *«ծնողի, որդեգրողի, խնամակալի, հոգաբարձուի և մանկավարժի»* բառերով:
- 1.10 Նախագծի 141-րդ հոդ. «ակնհայտ տասնվեց տարին չլրացած անձի հետ» բառերը շարադրել *«մինչև տասնույթ տարին չլրացած անձի հետ»* բառերով, «ակնհայտ» ասելով ինչ ենք հասկանում, կարծում ենք ավելորդ բառ է:
- 1.11 Նախագծի 141-րդ հոդ. 3-րդ մասի 3-րդ կետում՝ նշված է «12 տարին չլրացած անձ»: Հարկ են համարում նշել, որ օրենսգրքում տարբեր տարիքներ նշելը խառնաշփոթ է առաջացնում և չի բխում «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ կոնվենցիայի, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված /հ. 29 և 30/ պահանջներից:
- 1.12 Նախագծում հաճախ օգտագործվող «14 տարին չլրացած» բառերը փոխարինել *«փոքրահասակ»* կամ *«18 տարին չլրացած»* բառերով: Այս դեպքում առաջարկում են պատժի մասը խստացնել, եթե հանցավոր արարքը թույլ է տրվել անչափահասի նկատմամբ, պետք չէ տարբեր տարիքներ նշել՝ 12, 14, 16, 18 և այլն, դա նույն է ինչ ասենք 30, 45, 60 տարին լրացած:
- 1.13 Նախագծի 141¹-րդ հոդ. ձևակերպումն անհասկանալի է և մոլորեցնող, կարելի է շարադրել *«տասնույթ տարին չլրացած անձի կողմից»* կամ այն վերախմբագրել:

Ալեքսանյան

ԼԵՎՈՆ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ
Կենտրոնի տնօրեն